

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-233-3-27>

Чорноус Андрій
доктор філософії в галузі права

МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

Анотація. Даний розділ колективної монографії присвячений дослідженню поняття, структури, принципів та ознак національної інформаційної інфраструктури як об'єкта адміністративно-правового регулювання, дослідженню генези та розвитку національної та глобальної інформаційних інфраструктур. Проаналізовано інформаційну інфраструктуру як особливу систему інформаційно-організаційних елементів, метою якої є забезпечення належного функціонування та розвитку інформаційного суспільства, до складу якої входять електронні інформаційні ресурси, автоматизовані інформаційні системи, засоби доставки інформаційних ресурсів, інституційні складові, системи забезпечення функціонування інформаційної інфраструктури та системи формування якісних кадрових ресурсів.

У межах даного розділу детерміновано інформаційну інфраструктуру як особливу систему інформаційно-організаційних елементів, метою якої є забезпечення належного функціонування та розвитку інформаційного суспільства, до складу якої входять електронні інформаційні ресурси, автоматизовані інформаційні системи, засоби доставки інформаційних ресурсів, інституційні складові, системи забезпечення функціонування інформаційної інфраструктури та системи формування якісних кадрових ресурсів.

За результатами проведеного дослідження встановлено, що інформаційна інфраструктура виступає спеціальним організаційним та правовим фундаментом розбудови загальнодоступного та відкритого інформаційного суспільства, який складається з наступних структурних компонентів: інформаційних ресурсів, інформаційних систем, інституційних та кадрових складових, систем забезпечення засобів обміну інформації та функціонування інформаційної інфраструктури. В межах проведеного дослідження інформаційну інфраструктуру рекомендується розглядати та досліджувати одразу на трьох різних рівнях: глобальному, національному та місцевому. В цьому контексті зауважено першочергову необхідність забезпечення належного нормативно-правового врегулювання явища інформаційної інфраструктури України на національному рівні на підставі окремого закону або підзаконного акту.

Ключові слова: інформаційна інфраструктура, національна інформація інфраструктура, інформаційні ресурси, інформаційні відносини, інформаційне суспільство.

Вступ

В епоху постійного вдосконалення новітніх технологій та розширення спектру їх застосування в різноманітних сферах людського життя інформаційно-комунікаційні технології виступають фундаментальним фактором стимулювання економіки та бізнесу, розвитку економічної конкуренції, покращення якості життя громадян та підвищення рівня зайнятості населення. Можна констатувати, що саме рівень інформаційно-комунікаційних технологій визначає економічний потенціал сталого розвитку держави та бізнесу, масштаби та перспективи розвитку громадянського суспільства, роль та місце держави в глобальному суспільстві, а також перспективи міжнародної

економічної та політичної інтеграції. В роботі акцентовано, що сучасні інформаційні технології є своєрідним ключем до використання потенціалу державного управління в інтересах сталого соціально-економічного розвитку нашої країни і запобігання кризовим ситуаціям. Державний розвиток вимагає використання таких технологій і процедур, які сприяють прийняттю обґрунтованих політичних, економічних і соціальних рішень, а також досягненню намічених кінцевих результатів.

Як свідчить національний та зарубіжний досвід, рівень розвитку та доступність інфраструктури інформаційно-комунікаційних технологій залежать не лише від технологічних та технічних досягнень суспільства. Так, хоча сучасні цифрові технології й створюють всі необхідні передумови для всеосяжного, ефективного та інноваційного розвитку суспільства та економіки, однак право вибору вектору розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та їх інфраструктури все одно залишається виключною прерогативою держави.

У відповідності до міжнародних принципів побудови інформаційного суспільства розвиток та використання інформаційно-комунікаційних технологій має ґрунтуватися на чіткому розумінні потреб держави, суспільства та бізнесу та забезпечувати універсальний доступ всіх заінтересованих суб'єктів інформаційних правовідносин до необхідної їм інформації. В той же час, з огляду на компетенційну обмеженість окремих органів публічної адміністрації (органів державної влади та муніципальних органів) щодо прийняття рішень про імплементацію технологічних досягнень у свою діяльність нерідко інтереси бізнесу та суспільства залишаються належним чином неврахованими.

Постійна інтеграція нових, а також модернізація існуючих інформаційно-комунікаційних технологій у суспільні

відносини на національному та транснаціональному рівнях дозволяє констатувати сформованість так званого «інформаційного суспільства» – історично нового типу суспільства, в межах якого кожній людині гарантований безперешкодний доступ до інформаційних ресурсів та безпечних інформаційних технологій.

Беручи до уваги наявні в Україні непорозуміння між державою та бізнесом, беззаперечний вплив цінностей інформаційного суспільства на суспільний та економічний розвиток, існуючі євроінтеграційні процеси, необхідність розвитку національної інформаційної інфраструктури в державі, системи електронної демократії та електронного урядування, необхідність забезпечення належної інформаційної безпеки та імплементації міжнародних стандартів у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, з метою створення належної теоретико-правової основи для подальшого нормативно-правового закріплення інформаційно-технічної платформи діяльності органів публічної адміністрації в роботі досліджено поточний стан та ретроспективний аспект формування та розвитку національної інформаційної інфраструктури та її структурних елементів, визначено перспективи розвитку національної інформаційної інфраструктури та її правової регламентації.

1. Поняття, ознаки та основні компоненти національної інформаційної інфраструктури як об'єкта адміністративно-правового регулювання

На сучасному етапі розвитку суспільства виникла необхідність перегляду значної кількості уявлень про правові категорії, що існували до останнього часу. Актуалізація цієї тези обумовлена курсом на подальшу розбудову демократичної, соціальної та правової держави, який потребує критичного

конструктивного аналізу досягнень і прорахунків загальнотеоретичної юридичної науки в минулому та її побудови на зовсім іншій, якісно досконалішій, методологічній основі.

Нині в Українській державі відбувається поступова переоцінка багатьох ідейних, у тому числі правових цінностей, їх нове переосмислення у світлі історичного досвіду ХХ ст., особливо глибоких протиріч теорії і практики радянського соціалізму [39, с. 22]. І суспільна свідомість, як завжди, опиняючись у кризовому стані, інтенсивно спрямовує свої прагнення на формування нових ціннісних ідеалів. Це повною мірою стосується і національної інформаційної інфраструктури як об'єкта адміністративно-правового регулювання.

Питання побудови сучасної інформаційної інфраструктури в нашій державі є завданням комплексним, яке охоплює різноманітні сфери суспільного життя, будучи разом із тим універсальним явищем, здатним адаптуватися під конкретні задачі й швидкозмінні умови навколишнього середовища залежно від суспільно-політичної ситуації та темпів соціально-економічного розвитку держави. За таких умов актуалізується питання вимірювання ступеня впливу цих факторів на систему публічного управління та окремі її елементи [44, с. 11; 47].

Отже, одним з наріжних каменів розвитку національної інформаційної політики є інформаційна інфраструктура (англ. information infrastructure), яка являю особю сукупність програмно-технічних засобів та способів, організаційних систем та нормативно-визначених баз, які забезпечують взаємодію інформаційних потоків, інформаційного простору та засобів інформаційної взаємодії та інформаційного простору певної країни або організації [11, с. 159].

Поняття інформаційної інфраструктури почало формуватися в наукових працях і розглядатися вченими як

окрема наукова дефініція у 90-х роках ХХ ст., оскільки саме в цей період почався стрімкий розвиток інформаційних технологій [8, с. 55].

Варто зазначити, що в зарубіжній науковій літературі до визначення поняття «інформаційної інфраструктури» існує декілька різноманітних підходів. Так, Х. Кібідж у власній праці «Інформаційна дилема» надає визначення інформаційної інфраструктури як сукупності таких трьох чинників [48]: виробництво обчислювальної техніки; забезпечення надійного програмного забезпечення; надання інформаційних послуг [28, с. 65].

Тобто увага звертається як на виробничу складову інформаційної інфраструктури, забезпечення її належним професійно створеним програмним забезпеченням, так і на кінцевий результат – надання послуг в сфері інформаційних відносин.

Дефініції інформаційної інфраструктури, вперше запропоновані науковцями та законодавцями в 1990-х роках та рафіновані протягом останніх десятиліть, виявилися досить плідною інвестицією для подальших наукових досліджень та розробок у галузі становлення, формування та подальшого розвитку інформаційного простору та інформаційного суспільства [10, с. 14].

Варто зазначити, що на початку 1990-х років поняття інформаційної інфраструктури вперше було введено саме в якості політичної ініціативи А. Гором [246], а лише потім як більш конкретне науково-практичне поняття в межах сфери дослідження інформаційного суспільства.

Серед наукових здобутків вітчизняних та російських науковців, які займалися дослідженням поняття «інформаційної інфраструктури» варто виділити наступних.

Так, на думку І.П. Кінаш, інформаційна інфраструктура – це комплекс установ, організацій, програмно-технічних засобів,

які забезпечують взаємодії інформаційних потоків, функціонування та розвиток засобів інформації для задоволення потреб споживачів [13, с. 48].

А.О. Стрельцов у свою чергу, визначає інформаційну інфраструктуру суспільства як штучне середовище, яке покликане задовольняти потреби громадян, суспільства і держави щодо збору, зберігання, передачі, обробки та розповсюдження всієї необхідної вказаними суб'єктами інформації [43, с. 10].

На думку О.А. Баранова, інформаційна інфраструктура є складовою інформаційної сфери та являє собою сукупність систем: виробництва інформації та інформаційних послуг; поширення інформації та інформаційних продуктів; виробництва засобів створення інформації та інформаційних технологій; накопичення та зберігання інформації; сервісного обслуговування інформаційних засобів і технологій; підготовки кадрів; забезпечення інформаційної безпеки [2, с. 179–180].

Важливо звернути увагу на те, що інформаційна інфраструктура має похідний характер від інформаційної сфери. Так, О.А. Заярний зазначає, що інформаційна інфраструктура є елементом інформаційної сфери, яка, маючи в своїй основі інформаційну діяльність, являє собою середовище виникнення та задоволення законних потреб, інтересів учасників інформаційних відносин, шляхом виробництва продукції, надання інформаційних послуг, формування інформаційної інфраструктури [9, с. 121]. Відповідно, інформаційна інфраструктура являє собою сукупність інформаційних систем, які поєднують в собі інформаційно-телекомунікаційні структури, інформаційні комп'ютерно-телекомунікаційні технології, систему засобів масової інформації [3, с. 65, 66].

В умовах інтенсифікації інтеграційних процесів у світі та, зокрема, на території Європи, формування та розвиток

національної інформаційної інфраструктури набувають першочергового значення й для нашої України, як держави, що прагне вступити до європейського співтовариства та на конституційному рівні підтвердила євроінтеграційну складову нашої держави, проголосивши її стратегічний курс на набуття членства в ЄС [33; 50].

Практично в кожній європейській країні є програма по розробці національної політики побудови ефективного інформаційного суспільства, і така політика сприймається не як щось типове, а як якийсь імператив, недотримання якого неминуче веде до зниження конкурентоспроможності, зниження рівня життя, втрати темпів розвитку і передових економічних, торговельних і технологічних позицій в міжнародних рейтингах [15, с. 75].

З огляду на досвід зарубіжних країн, першочерговими завданнями на шляху до створення будь-якої національної інформаційної інфраструктури є:

- вдосконалення інформаційного законодавства з метою закріплення суспільних відносин, що виникають в ході формування та застосування інформаційних ресурсів;
- розмежування прав володіння, користування і розпорядження інформаційними ресурсами;
- дотримання міжнародних вимог щодо термінологічної та функціональної структуризації та стандартизації інформаційних ресурсів як складових компонентів інформаційної інфраструктури;
- забезпечення інтеперабельності елементів інформаційної інфраструктури, тобто мається на увазі спроможність взаємодіяти один з одним у процесі обміну та використання інформації;
- дотримання належного рівня національної інформаційної безпеки (зокрема, шляхом постійного оновлення

програмного та інформаційного забезпечення) тощо [29, с. 780].

Що ж до сучасного етапу формування та розвитку інформаційної інфраструктури, в контексті аналізу положень Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» від 15 травня 2013 року № 386-р та Постанови Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: “Реформи галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України”» від 31 березня 2016 року № 1073-VIII, серед подальших державних кроків здійснення інформаційної політики варто виділити наступні:

- забезпечення взаємодії за допомогою електронних засобів органів державної влади між собою та з громадянами і організаціями;
- впровадження та розвиток електронних інформаційних ресурсів, технологій та інтегрованих систем баз даних в діяльність органів публічної адміністрації;
- створення додаткових можливостей доступу населення України до мережі Інтернет;
- покращення покриття та якості телекомунікаційних послуг, що надаються на території України;
- виконання взятих на себе зобов'язань щодо міжнародної взаємодії та співробітництва, направлених на вдосконалення інформаційної інфраструктури та залучення України до відповідних міжнародних ініціатив [31, с. 130].

Отже, з огляду на існуючу багатогранність підходів до правового регулювання інформаційної інфраструктури (як національної, так і глобальної), до визначення її поняття, структури та ознак, першочерговим завданням України залишається

продовження євроінтеграційного вектору міжнародної політики, спрямованого на стандартизацію та уніфікацію як теоретико-правової основи, так і правозастосовної діяльності в сфері розвитку інформаційного суспільства. Так, у відповідності до зарубіжного досвіду країн з достатньо високим рівнем розвитку інформаційної інфраструктури та рівнем впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, застосування сучасних інформаційно-технологічних досягнень завжди призводить до оптимізації соціально-економічних процесів у суспільстві.

Виходячи з вище викладеного серед ознак інформаційної інфраструктури слід виділити наступні:

- 1) цілісність інформаційної інфраструктури як сукупності самостійних організаційних структур, що забезпечують функціонування та розвиток інформаційного простору, виступають засобами інформаційної взаємодії та доступу користувачів до інформаційних ресурсів. При цьому варто зазначити, що хоча вказані організаційні структури й характеризуються власною самостійністю, в той же час вони залишаються окремими підсистемами єдиної інформаційної інфраструктури, що мають спільні ознаки та засади діяльності, певний ступінь однорідності та спільну кінцеву мету;
- 2) доступність інформації, що знаходиться в межах інформаційної інфраструктури за винятком випадків, прямо передбачених чинним законодавством;
- 3) захищеність інформаційної інфраструктури та її структурних компонентів від небажаного зовнішнього впливу;
- 4) забезпеченість належних умов безпечного формування та функціонування структурних компонентів інформаційної інфраструктури;

- 5) системність та ієрархічність рівнів інформаційного наповнення структурних компонентів інформаційної інфраструктури;
- 6) динамічність оновлення інформаційно-комунікаційних технологій та інформації, що використовується в структурних компонентах інформаційної інфраструктури [40, с. 175].

Що ж стосується структури інформаційної інфраструктури, то до її складу доцільно віднести наступні компоненти:

1. Електронні інформаційні ресурси. Вперше поняття інформаційного ресурсу з'явилося в перших статтях Законів України «Про науково-технічну інформацію» від 25 червня 1993 року № 3322-XII [32] та «Про Національну програму інформатизації» від 04 лютого 1998 року № 74/98-ВР [36] та поєднувало в собі дані, їхнє місце (засіб) зберігання, взаємозв'язок між інформаційними елементами, відомості про процеси надходження, зберігання та обробки інформації тощо. Необхідно зазначити, що в даному випадку мова йде саме про інформаційні ресурси, які зберігаються в різних інформаційних системах (комп'ютерні бази даних, бібліотеки, архіви) та зафіксовані на матеріальних носіях, що дозволяють ідентифікувати використану інформацію [22, с. 216].

2. Автоматизовані інформаційні системи як засоби формування, обробки, зберігання та розповсюдження інформації.

3. Засоби доставки інформаційних ресурсів напряму до користувачів і забезпечення належного інформаційного обміну (мережі телекомунікацій, лінії та засоби зв'язку).

4. Інституційні складові, що забезпечують організаційну основу інформаційної інфраструктури (обчислювальні центри, інформаційні агентства, оператори та провайдери тощо).

5. Системи забезпечення функціонування інформаційної інфраструктури, що включає засоби нормативно-правового

регулювання, державні технічні норми та стандарти, інструкції та іншу допоміжну документацію.

6. Системи формування якісного кадрового потенціалу як необхідного активного інструменту впливу на інформаційний простір [1, с. 356].

Синтезуючи результати дослідження, можна відзначити, що роль і місце національної інформаційної інфраструктури надзвичайно істотні в розвитку та діяльності держави. Адже саме компоненти національної інформаційної інфраструктури консолідують забезпечення належного функціонування та розвитку інформаційного суспільства, слугують зміцненню інформаційних систем, гарантують реалізацію державної політики, спрямованої на розвиток інформаційного суспільства.

Національна інформаційна інфраструктура є критерієм оцінки діяльності держави, її органів, методологічною основою її подальшого вдосконалення, оскільки саме на основі її компонентів оцінюють рівень й ефективність реалізації розвитку інформаційного суспільства.

Проблема наукового розуміння сутності, ознак і змісту національної інформаційної інфраструктури має сьогодні теоретичне і практичне значення й концентрує сучасні соціально-політичні аспекти юридичної науки. Крім того, важливо розуміти місце і роль національної інформаційної інфраструктури в політичній, економічній, духовній, правовій системах українського суспільства в контексті подальшого формування громадянського суспільства і демократичної, соціальної, правової держави.

Результати дослідження мають сприяти формуванню нового праворозуміння у процесі розвитку і функціонування управлінського механізму, демократизації практики сучасного державотворення, вдосконалення державних і недержавних

інституцій, підвищення рівня правової й політичної культури посадових і службових осіб державного апарату, населення, а також схваленню державної стратегії інформаційного розвитку.

Проведений аналіз національної інформаційної інфраструктури дозволяє зробити такі висновки.

Поняття національної інформаційної інфраструктури варто визначити як особливу систему інформаційно-організаційних елементів, метою якої є забезпечення належного функціонування та розвитку інформаційного суспільства, до складу якої входять електронні інформаційні ресурси, автоматизовані інформаційні системи, засоби доставки інформаційних ресурсів, інституційні складові, системи забезпечення функціонування інформаційної інфраструктури та системи формування якісних кадрових ресурсів.

До складу інформаційної інфраструктури слід віднести наступні компоненти: 1) електронні інформаційні ресурси; 2) автоматизовані інформаційні системи як засоби формування, обробки, зберігання та розповсюдження інформації; 3) засоби доставки інформаційних ресурсів безпосередньо до користувачів і забезпечення належного інформаційного обміну (мережі телекомунікацій, лінії та засоби зв'язку); 4) інституційні складові (обчислювальні центри, інформаційні агентства, оператори та провайдери тощо); 5) системи забезпечення функціонування інформаційної інфраструктури, що включає засоби нормативно-правового регулювання, технічні стандарти, інструкції та іншу допоміжну документацію; 6) системи формування якісних кадрових ресурсів як необхідного активного інструменту впливу на інформаційний простір.

Глобальна та національна інформаційні інфраструктури є взаємопов'язаними та взаємообумовленими категоріями, між

якими встановлено наявність родово-видового зв'язку, як між частиною та цілим. У питанні співвідношення понять «інформаційна інфраструктура», «національна інформаційна інфраструктура» та «глобальна інформаційна інфраструктура» слід виходити з їх розуміння як загального (інформаційна інфраструктур) та спеціального (національна та глобальна інформаційні інфраструктури).

Інформаційну інфраструктуру найбільш доцільно поділяти на глобальний, національний та місцевий ієрархічні рівні. Глобальна та національна інформаційні інфраструктури співвідносяться як частина та ціле, в свою чергу, одночасно є й коректним поділ місцевої та національної інфраструктур на частину та ціле.

Запропонована теоретична модель національної інформаційної інфраструктури є важливою для наукового забезпечення практики здійснення державних перетворень в Україні, зокрема в контексті процесу оптимізації інституціональних, організаційних та структурно-функціональних взаємозв'язків органів державної влади.

Результати проведеного дослідження сприятимуть послідовному, комплексному і системному реформуванню і розвитку інфраструктур інформаційного суспільства на базі досягнень в області розробок сучасних інформаційних систем і телекомунікацій.

2. Принципи, мета та завдання функціонування національної інформаційної інфраструктури

Процес побудови національної інформаційної інфраструктури, як спеціального фундаменту функціонування інформаційного суспільства, характеризується численними політичними, соціально-економічними, соціально-культурними перепонами, до числа яких, зокрема, варто віднести волатильність

політичного і економічного курсу державної політики, що не дозволяє їй швидко і ефективно вирішувати економічні проблеми, що виникають в ході інтеграції національного та глобального інформаційного простору [13, с. 48].

У контексті формування національної інформаційної інфраструктури надзвичайно важливе значення для ефективного функціонування всієї системи норм мають принципи (керівні ідеї) формування та функціонування національної інформаційної інфраструктури. Саме за допомогою принципів відбувається формування поточної державної політики та державних підходів до правового регулювання інформаційного суспільства та національної інформаційної інфраструктури в Україні.

Принципи національної інформаційної інфраструктури – неодноманітне явище, до його дослідження можна і необхідно підходити з різних сторін. Бажано ввести у визначення поняття принципів національної інформаційної інфраструктури, їх ознаки, перелік, логічну послідовність та зміст певною одноманітністю тією мірою, яка взагалі можлива в юридичній науці.

Принципами функціонування національної інформаційної інфраструктури виступають ті основоположні ідеї та положення, які визначають сутність національної інформаційної інфраструктури.

Зазвичай дані ідеї та положення законодавчо закріплюються у відповідних нормах права національного та наднаціонального рівнів, а потім реалізуються у правозастосовній практиці.

Оскільки на рівні національного законодавства України відсутнє законодавче закріплення принципів функціонування національної інформаційної інфраструктури, то, з метою їх детермінування, досліджено зарубіжний досвід їх виокремлення (зокрема, досвід Європейського Союзу та США).

Так, у липні 2001 року Європейська комісія опублікувала Білу книгу «Європейське врядування», якою запропоновано реформування та оптимізація управлінських процесів країн-учасниць ЄС [45, с. 31] з метою налагодження відносин у сфері державно-приватного партнерства Комісія закликає до більшої відкритості, підзвітності та відповідальності усіх задіяних сторін в ході формування політики ЄС. Окрім цього, Комісія визначає відкритість, участь, підзвітність, ефективність, злагодженість [4, с. 62].

Відповідно до Білої книги, з метою повернення довіри громадськості до процесу формування державної політики інституції та країни-учасниці ЄС повинні якомога активніше інформувати громадськість про прийняті рішення та забезпечувати їх розміщення шляхом використання сучасних технологічних можливостей. При цьому передбачено, що сайт Європейського Союзу має стати інтерактивною інформаційною платформою, базою для діалогу та дебатів, об'єднуючи аналогічні мережі в усіх країнах-членах ЄС.

Подальшим етапом розвитку інформаційного суспільства варто виділити проведений під егідою ООН двохетапний Всесвітній саміт з питань інформаційного суспільства (надалі – WSIC), першого етап якого мав місце в 2003 році в Женеві, а другий – в 2005 році в Тунісі.

У Женевській Декларації сформовано перелік основоположних принципів побудови інформаційного суспільства, серед яких пріоритетними є взаємодія органів державного управління та всіх зацікавлених у використанні інформаційно-комунікаційних технологій осіб з метою розвитку та поширення інформаційних технологій, а також нівелювання «цифрових розривів» на міжнародному та національному рівнях [21, с. 201]. Відповідно до змісту Женевської

декларації напрочуд важлива роль в ході розвитку інформаційного суспільства відводиться органам державного управління, приватному сектору, громадянському суспільству, Організації Об'єднаних Націй та іншим міжнародним організаціям.

Відповідно до прийнятих на другому етапі Всесвітнього саміту з питань інформаційного суспільства «Туніського зобов'язання» та «Туніської програми дій» [12, с. 25] Генеральною Асамблеєю ООН підтверджено такі ключові принципи побудови відкритого для всіх інформаційного суспільства як розширення доступу до інформації, знань, інформаційних і комунікаційних інфраструктур та технологій, підвищення довіри та безпеки в ході використання інформаційно-комунікаційних технологій; створення сприятливого середовища для розробки програмного забезпечення інформаційно-комунікаційних технологій, розширення сфери їх застосування, а також заохочення міжнародного та регіонального співробітництва з метою подолання так званої глобальної «цифрової нерівності» [18, с. 32].

У Підсумковому документі наради високого рівня Генеральної Асамблеї ООН, присвяченої загальному огляду ходу здійснення рішень Всесвітньої зустрічі на вищому рівні з питань інформаційного суспільства від 16 грудня 2015 року № A/RES/70/125 (надалі – Підсумковий документ) задекларована необхідність побудови інформаційного суспільства, орієнтованого на інтереси людей, відкритого для всіх та спрямованого на розвиток, в якому кожен міг би створювати, користуватися та обмінюватися та знаннями та необхідною інформацією [49].

Окрім цього, відповідно до змісту Підсумкового документа, Генеральною Асамблеєю ООН визнано виняткову важливість здійснення інвестицій приватного сектора в інфраструктуру інформаційно-комунікаційних технологій, необхідність

інформаційного наповнення такої інфраструктури, стратегічну значимість надання послуг на базі інформаційно-комунікаційних технологій, важливість державно-приватного партнерства, стратегій забезпечення універсального доступу до інформації тощо. з метою забезпечення ефективного досягнення намічених цілей Генеральна Асамблея рекомендувала урядам країн-учасниць створити правову та регламентаційну базу, яка сприятиме зростанню капіталовкладень і активізації інноваційної діяльності [19, с. 122].

Що ж стосується досвіду США у впровадженні принципів національної інформаційної інфраструктури, то акцент робиться на настанні інформаційної ери, внаслідок якої надано обіцянку у проведенні суцільної мережі зв'язку, комп'ютерів, баз даних і побутової електроніки. Здатність отримувати, обробляти, передавати та зберігати інформацію за прийнятною ціною ніколи не була більшою, а продовження досягнень у галузі комп'ютерних та телекомунікаційних технологій призведе до постійного збільшення створення, використання та зберігання інформації.

III обіцяє величезні вигоди, серед яких слід назвати: надання можливості для більшої участі громадян у консультативній демократії, досягнення у медичному лікуванні та дослідженні, а також швидка перевірка критичної інформації, такої як кримінальний огляд покупця гармати. Ці переваги, однак, не приходять без витрат: втрата конфіденційності. Конфіденційність у цьому контексті означає «інформаційну конфіденційність», претензію особи, яка контролює умови, за яких особиста інформація – інформація, що ідентифікується окремішній особі – набувається, розкривається та використовується.

За таких умов збігаються дві тенденції – одна соціальна, інша технологічна, що призводить до підвищеного ризику для

приватного життя у процесі розвитку НІІ. Щодо соціальної тенденції, то люди будуть використовувати НІІ для спілкування, замовлення товарів та послуг, а також для отримання інформації. Але, на відміну від оплати готівкою, щоб купити журнал, використання НІІ для таких цілей буде генерувати дані, що документують транзакцію, яка може бути легко збережена, відновлена, проаналізована і повторно використана. Дійсно, транзакційні дані НІІ можуть показувати, хто спілкувався з ким, коли і як довго, а також хто купив що, за яку ціну. Важливо, що цей тип особистої інформації генерується автоматично, в електронному вигляді, і тому є особливо недорогим для зберігання та обробки [24, с. 110].

У свою чергу, технологічна тенденція полягає в тому, що можливості апаратних, програмних та комунікаційних мереж постійно зростають, а витрати постійно зменшуються, що дозволяє використовувати інформацію, яка раніше була неможливою чи економічно недоцільною. Наприклад, для того, щоб сформувати особисту справу, яка жила в різних штатах, потрібно було б подорожувати від штату до штату та шукати публічні записи, щоб отримати інформацію про особу. Цей процес вимагав би заповнення форм, сплати зборів та очікування черги для реєстрації записів у місцевих, штатних та федеральних органах, таких як автотранспортні управління, картотеки, виборчі комісії та бюро реєстрації округів тощо. Незважаючи на те, що така особиста справа могла бути сформована вручну, це забирало би багато часу і коштувало б, і не було б зроблено, якщо винагорода за компенсацію була значною. На відміну від цього, сьогодні, коли все більше і більше особистої інформації з'являється в інтернеті, такий особистий файл можна створити за лічені хвилини з мінімальними витратами.

Ці дві збіжні тенденції гарантують, що з розвитком НІІ, буде генеруватися більше особистої інформації, і відповідно з'явиться більше можливостей з цією інформацією. Проте, за таких умов існує підвищений ризик приватності. Цей ризик має бути вирішений як для забезпечення цінності приватного життя для окремих осіб і суспільства, так і для забезпечення того, щоб НІІ досягла повного потенціалу. Якщо це не зроблено, окремі особи не можуть брати участь у НІІ, побоюючись, що витрати на конфіденційність переважатимуть переваги. Прийняття принципів справедливої інформаційної практики є критичним першим кроком у вирішенні цієї проблеми.

Структурно систему принципів, що застосовуються у сфері формування та розвитку інформаційного суспільства та національних інформаційних інфраструктур варто розділити на принципи забезпечення організації та принципи функціонування НІІ.

Значення організаційного забезпечення НІІ визначається своєчасністю та правильністю управлінських рішень, що приймаються органами публічної адміністрації та іншими учасниками відносин у сфері НІІ, а також правильністю способів та методів дослідження та регулювання суспільних відносин у сфері НІІ. Організаційні методи забезпечення НІІ передбачають проведення організаційно-технічних та організаційно-правових заходів та включають наступні принципи:

1. Принцип конфіденційності інформації. Згідно з частинами другою та третьою Закону України «Про інформацію» конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень [20]. Така інформація може поширюватися на підставі згоди її володільця або в окремих випадках, передбачених Законом України «Про інформацію».

2. Принцип цілісності інформації. Значення даного принципу полягає в недопустимості несанкціонованої модифікації інформації та недопустимості внесення змін до інформації або баз даних неавторизованими користувачами та/або процесами.

3. Принцип захищеності інформації. Суб'єкти державного регулювання та формування національної інформаційної інфраструктури, які є розпорядниками інформації, зобов'язуються забезпечувати безперервну організаційно-технічну підтримку захисту зібраних даних, мати ефективно діючий та постійно оновлюваний механізм превентивних заходів безпеки, регулярно здійснювати перевірку рівня захищеності даних, вживати достатніх заходів захисту інформацію.

4. Принцип забезпечення доступу до відкритої інформації. Запитувачі інформації не мають пояснювати причину свого запиту на отримання інформації, а відповідь на такі запити має надаватися в повному обсязі, крім інформації з обмеженим доступом, та в найкоротші строки (протягом п'яти робочих днів з можливістю продовження до 20 робочих днів).

5. Системний підхід до організації та планування захисту інформації. Заходи захисту джерел інформації мають застосовуватися не хаотично, а у повній відповідності до нормативних та методичних документів у сфері захисту інформації.

6. Принцип особистої відповідальності за збереження інформації. Службові особи, яким ввіряється доступ до інформації з обмеженим доступом мають нести особисту відповідальність за захищеність такої інформації (не лише в розрізі окремих категорій інформації, таких як службова інформація, таємниця досудового розслідування, державна таємниця).

7. Принцип автономізації управлінських процесів. Можливість людського впливу на функціонування інформаційно-аналітичних автоматизованих систем органів публічної

адміністрації та кількість осіб з доступом до інформації з обмеженим доступом мають бути зведені до необхідного мінімуму [46, с. 53].

8. Принцип відшкодування шкоди, заподіяної несанкціонованим розголошенням інформації. Суб'єкти державного регулювання та формування національної інформаційної інфраструктури, які є розпорядниками інформації, мають забезпечити наявність майнової відповідальності осіб, винних за несанкціоноване розголошення інформації з обмеженим доступом, а також забезпечити наявність функціонуючих компенсаційних механізмів.

Проаналізувавши численні міжнародні принципи, стандарти та рекомендації у сфері формування та розвитку інформаційного суспільства та національних інформаційних інфраструктур, основними принципами функціонування системи НП органів публічної адміністрації варто виділити наступні:

- 1) дотримання основних прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина в інформаційній сфері;
- 2) захищеність персональних даних та державних електронних інформаційних ресурсів;
- 3) дотримання балансу прав і обов'язків суб'єктів владних повноважень та громадян у сферах інформації, інформатизації та інформаційної безпеки, а також закріплення на законодавчому рівні окремих державних функцій у вказаних сферах (зокрема, контрольно-наглядових);
- 4) презумпція відкритості та загальнодоступності інформації, якою володіють та розпоряджаються посадові та службові особи;
- 5) транспарентність (прозорість) управлінської діяльності органів публічної адміністрації;

- 6) інтероперабельність та технологічна сумісність електронних інформаційних систем, баз даних та інформаційних ресурсів органів публічної адміністрації;
- 7) диференціації запитів та звернень що надходять до суб'єктів державного регулювання та формування національної інформаційної інфраструктури залежно від змісту запиту та категорії заявника (фізична особа, юридична особа, суб'єкт владних повноважень, запит правоохоронного органу тощо) [41, с. 128].

Метою впровадження національної інформаційної інфраструктури є досягнення запланованого (очікуваного) стану організації інформаційного простору, при якому національна інформаційна інфраструктура є невід'ємною складовою глобальної інформаційної інфраструктури. Очевидно, що подібна консолідація світового інформаційного простору матиме низку національних та наднаціональних переваг як для держави в цілому, так і для її суспільно економічних процесів. Так, зокрема, прогнозованим наслідком підвищення ефективності та якості адміністративних послуг, що надаються органами публічної адміністрації, забезпечення відкритості та прозорості управлінських процесів стане покращення бізнес-клімату та рівня життя населення [25, с. 26]. Дійсно, надаючи достатній обсяг інформації про діяльність суб'єктів публічної адміністрації, держава створює додатковий механізм підвищення довіри до їх дій та рішень [17, с. 84].

Обов'язковою умовою досягнення конкретної мети є виконання певних завдань. Так, в європейській стратегії “Цифровий порядок денний для Європи” виокремлено сім основоположних стовпів, які потребують встановленню в ході реалізації стратегії розвитку інформаційного суспільства до 2020 року [26].

1. Створення єдиного цифрового ринку у зв'язку з ліквідацією інформаційних кордонів, уніфікації правил надання інтернет-послуг та створення єдиного простору для здійснення онлайн-платежів.

2. Розвиток інтероперабельності (експлуатаційної сумісності) та стандартизації інформаційно-комунікаційних технологій, програмного забезпечення та сервісів з надання послуг у відповідності до міжнародних стандартів.

3. Забезпечення достатнього рівня захисту онлайн-операцій та персональних даних від шкідливого програмного забезпечення.

4. Забезпечення населення високошвидкісним (широко-смуговим) інтернетом, створення сприятливих умов для інвестування коштів в радіочастотні ресурси.

5. Науковий розвиток та впровадження інновацій у сферу інформаційної інфраструктури та електронної комерції, координація технологічних надбань та нівелювання науково-технічних відмінностей на теренах Європи.

6. Забезпечення належного рівня освіченості населення з метою повноцінного використання інформаційно-комунікаційних технологій та отримання відповідних інформаційних послуг.

7. Використання інформаційно-комунікаційних технологій з метою вирішення соціальних проблем [16, с. 102].

Системно проаналізувавши зміст Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» від 15 серпня 2007 року № 653-р, Постанови Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Реформи галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України» від 31 березня 2016 року № 1073-VIII, Окінавської

хартії глобального інформаційного суспільства від 22 липня 2000 року, резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Підсумковий документ наради високого рівня Генеральної Асамблеї ООН, присвяченої загальному огляду ходу здійснення рішень Всесвітньої зустрічі на вищому рівні з питань інформаційного суспільства» від 16 грудня 2015 року № A/RES/70/125 серед стратегічних завдань функціонування національної інформаційної інфраструктури варто виокремити наступні:

- 1) оптимізація управлінських процесів в ході функціонування органів публічної адміністрації;
- 2) підвищення доступності та якості адміністративних послуг;
- 3) вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів публічної адміністрації;
- 4) створення механізмів контролю за діяльністю органів публічної адміністрації;
- 5) забезпечення електронної взаємодії органів публічної адміністрації як між собою, так з фізичними й юридичними особами;
- 6) використання можливостей інформаційних технологій з метою комплексного вирішення найгостріших соціальних і гуманітарних проблем;
- 7) гармонізація національного та міжнародного законодавства в інформаційній сфері, зокрема щодо розвитку інформаційного суспільства на платформі інформаційної інфраструктури за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій;
- 8) міжнародне співробітництво з метою інтеграції національної інформаційної інфраструктури до рівня глобальної;
- 9) забезпечення захисту інформації та інформаційної безпеки як елементу національної безпеки.

Принципами функціонування національної інформаційної інфраструктури виступають ті основоположні ідеї та положення, які визначають сутність національної інформаційної інфраструктури. Саме за допомогою принципів відбувається формування поточної державної політики та державних підходів до правового регулювання інформаційного суспільства та національної інформаційної інфраструктури в Україні [27, с. 7].

В ході розвитку інформаційного суспільства першочерговою є необхідність чіткого розуміння кінцевої мети створення та функціонування національної інформаційної інфраструктури як організаційно-правової платформи діяльності органів публічної адміністрації. у випадку відсутності розуміння кінцевих цілей державної політики ефективність будь-яких інвестицій (грошових, часових, кадрових) буде знижено, що матиме негативний наслідок як на соціально-економічній ситуації в країні, так і на інвестиційному бізнес-кліматі держави [45, с. 30].

Метою впровадження національної інформаційної інфраструктури є досягнення бажаного стану організації інформаційного простору, при якому національна інформаційна інфраструктура є невід'ємною складовою глобальної інформаційної інфраструктури. Варто зазначити, що з метою впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в систему органів публічної адміністрації та усунення існуючих недоліків державних управлінських процесів, в умовах реалізації державної політики, спрямованої на розвиток інформаційного суспільства, побудова функціонуючої національної інформаційної інфраструктури є першочерговим національним завданням, що постає перед Україною на сучасному етапі розвитку.

Підсумовуючи вище зазначене, варто зазначити, що з метою впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в систему органів публічної адміністрації та усунення

існуючих недоліків державних управлінських процесів, в умовах реалізації державної політики, спрямованої на розвиток інформаційного суспільства, побудова функціонуючої національної інформаційної інфраструктури є першочерговим національним завданням, що постає перед Україною на сучасному етапі розвитку.

При цьому, варто пам'ятати, що необхідною передумовою впровадження та розвитку національної інформаційної інфраструктури як організаційно-правової платформи діяльності органів публічної адміністрації є необхідність чіткого розуміння кінцевої мети та принципів (керівних ідей) такого впровадження. У випадку відсутності розуміння кінцевих цілей державної політики ефективність будь-яких інвестицій (грошових, часових, кадрових) буде знижено, що матиме негативний наслідок як на соціально-економічній стан ситуації в країні, так і на її міжнародний імідж.

Запропоновані висновки мають сприяти послідовному, комплексному і системному реформуванню і розвитку інфраструктур інформаційного суспільства на базі досягнень в області розробок сучасних інформаційних систем і телекомунікацій. До того ж, результати проведеного дослідження можуть бути використані в теоретико-методологічному аспекті, тобто як засоби вироблення нових знань, розвитку теорії та методології держави і права, галузевих юридичних наук.

3. Основні напрями розвитку адміністративно-правового регулювання суспільних відносин у сфері національної інформаційної інфраструктури України

В умовах розбудови та розвитку в Україні сучасної цивілізації концепція інформаційного суспільства є невід'ємною складовою стабільності та ефективності розбудови соціальної

сервісної держави в цілому. Стрімкий розвиток та постійне вдосконалення інформаційних технологій (медіа-технологій, Інтернету), стало відправною точкою розвитку сучасного суспільства, побудованого на використанні різної інформації у всіх сферах життя і професійної діяльності споживачів: в науці, економіці, побутовій сфері, охороні здоров'я, а також в освітній та культурній галузях.

Триваючі дискусії та трансформаційні процеси на українській політичній арені стали приводом до міжусобиць як органів влади нашої держави, так і зовнішніх партнерів, довіря яких з кожним неправильно прийнятим рішенням стрімко згасає. Кілька останніх років запровадження недієвих реформ у сфері забезпечення національної інформаційної інфраструктури України свідчать про їх недосконалість та певну лояльність органів влади до даного питання. Програми національного забезпечення інформаційної інфраструктури як дієвого механізму захисту інформаційних ресурсів на національному рівні як такої немає: є лише нариси того, що повинно бути. Враховуючи зазначене, слід детально проаналізувати ситуацію, яка виникла на сьогоднішній день, виявити законодавчі прогалини та існуючі проблеми практичної реалізації реформ у сфері забезпечення національної інформаційної інфраструктури й запропонувати можливі перспективи її розвитку та вдосконалення.

Важливо наголосити, що необхідним для нашої держави, яка характеризується перехідним періодом та незавершеністю ринкових перетворень є зміцнення всіх типів інфраструктур сучасного суспільства, що стане запорукою забезпечення стійкого розвитку країни. Головним чинником такого завершення є виокремлення першочергових завдань та їх практична реалізація. Особливе місце в цій сфері належить саме національній інформаційній інфраструктурі (надалі – НІІ), призначення якої,

насамперед, полягає у забезпеченні функціонування єдиного інформаційного простору по всій території України, поширення інтеграційних процесів та послідовного входження України в глобальну інформаційну інфраструктуру. Відтак, подальше входження та розвиток інформаційної інфраструктури України переважно детермінується загальним рівнем розвитку вітчизняних інформаційних технологій та інформатизації.

Детальний аналіз сучасного стану інформаційної інфраструктури національного рівня дає змогу констатувати, що головними завданнями державної політики у сфері інформаційно-комунікаційних технологій є наступні:

- створення сучасних інформаційних технологій на національному рівні та розвиток виробництва технічних засобів, необхідних для їх подальших використання та реалізації;
- сприяння розвитку виробництва та безпосереднє виробництво сучасних інформаційних систем та технічних засобів телекомунікацій, що зроблені вітчизняним виробником;
- допомога щодо впровадження поширених в зарубіжних інформаційних системах національного і транснаціонального масштабів інформаційних технологій в діяльність вітчизняних органів публічної адміністрації;
- підготовка кваліфікованих кадрів для роботи з сучасними інформаційними системами та технічними засобами.

Досліджуючи питання розвитку національної інформаційної структури, слід також відзначити необхідність врахування світових досягнень у галузі інформаційних технологій та засобів телекомунікаційного обміну. Адже як підтверджує позитивний зарубіжний досвід, лише такий вектор розвитку

вітчизняної інформаційної індустрії дозволить Україні стати повноцінним членом світового інформаційного простору та вийти на високий рівень технічного прогресу та інформаційного розвитку. Створення результативного глобального інформаційного простору потребує активного використання систем та мереж обміну інформацією, проведення широкомасштабної комп'ютеризації процесів обробки інформації у всіх сферах діяльності, зокрема діяльності органів публічної адміністрації, та використання досвіду передових інформаційних технологій різних країн світу.

Розвиток інформаційної інфраструктури неможливий без належної законодавчої підтримки. Дійсно, саме із належного законодавчого закріплення слід розпочинати процес інформатизації в нашій країні, адже чинне нормативно-правове регулювання інформаційної сфери України є застарілим та поверховим, що потребує вдосконалення та приведення у відповідність до світових та міжнародних стандартів. Варто відзначити, що в різних діючих законодавчих актах зафіксовані прагнення держави до інтегрування у світовий та європейський інформаційні простори. Наразі мова йде про Закони України «Про Національну програму інформатизації» [36], «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» [37], Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів» [7], Постанова Кабінету Міністрів України «Про запровадження Національної системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства» [34], Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» [42], Концепцію розвитку Державної інформаційної системи реєстраційного обліку фізичних осіб та їх документування, затверджену

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 року № 711-р [38] та Концепцію Національної інформаційної політики України [35].

Крім того, враховуючи існуючий стан законодавчого забезпечення інформаційної інфраструктури, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації запропонувала внести зміни до Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», якими передбачається запровадити практику аналізу стану розвитку інформаційного суспільства в Україні; скоригувати стратегічні цілі, механізмів та нормативного забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні на період до 2020 року, виходячи із поточного стану його розвитку; визначити інституційне забезпечення координації діяльності державних органів з питань розвитку інформаційного суспільства; розробити національну систему показників оцінювання розвитку інформаційного суспільства та відповідних механізмів його моніторингу; створити національну систему кібербезпеки; створити Національну раду з розвитку інформаційного суспільства в Україні при Президенті України [23].

Україна сьогодні докладає певних зусиль щодо удосконалення власного законодавства у сфері інформаційних відносин [30, с. 226], але суттєвої модернізації і втілення європейських стандартів потребують більшість нормативно-правових актів у сфері інформаційного законодавства. Без сумніву, правове регулювання щодо інформаційного забезпечення відкритості та прозорості у діяльності органів публічної влади є дуже важливою проблемою [6, с. 116].

У контексті стрімкого розвитку інформаційних технологій, перш за все, слід виділити питання, пов'язані із захистом

автоматизованих систем і телекомунікаційних систем, враховуючи, що ці дві категорії є ключовим фактором у функціонуванні та розвитку інформаційної інфраструктури. Вектор дій щодо підвищення рівня безпеки національних автоматизованих систем і телекомунікаційних систем повинен бути спрямований не тільки на забезпечення вітчизняних баз даних, а й на глобальний рівень безпеки інформаційної інфраструктури. Різні міжнародні дослідницькі агенції під час проведення ранжирування електронної готовності (e-readiness, з англ. – електронна готовність) країн світу на перше місце ставлять технологічну інфраструктуру [5, с. 261].

Таким чином, для формування чіткого уявлення про те, які заходи потрібно провести аби забезпечити достатній рівень захищеності національної інформаційної інфраструктури слід провести аналіз діяльності й дієвості аналогічних зарубіжних систем. Очевидно, що подібне дослідження дасть змогу підвищити рівень національного захисту такої важливої категорії, як інформаційна інфраструктура. В той же час, створення національної інформаційної інфраструктури, яка б відповідала європейським та світовим стандартам, є досить тривалим та трудомістким процесом, який, у свою чергу, потребує значних фінансових та трудових ресурсів та має здійснюватися на основі узгоджених рішень та дій всіх представників публічної адміністрації та їх посадових осіб в напрямі організації, формування, захисту усіх інформаційних ресурсів, використовуючи їх виключно в інтересах суспільства та держави. При цьому ключовим орієнтиром зовнішньої інформаційної політики України буде виступати забезпечення національного інформаційного суверенітету та інформаційної безпеки [14].

Процес створення Україною власної правової системи обумовлюється реальними потребами розвитку суспільства,

а також спирається на історичні традиції українського права. Разом з тим, оскільки Україна розташована на європейському континенті, а також беручи до уваги глобальний характер інтеграційних тенденцій правових систем країн Європи, становлення вітчизняної правової системи не може відбуватися ізольовано. Зважаючи на це, доцільним і надзвичайно важливим є вивчення відповідного досвіду провідних держав світу. Особливо це стосується незйомих українському праву інструментів правового регулювання, потенціал яких широко застосовується іншими країнами.

Запровадження кібербезпеки країни на шляху реформування правоохоронної системи є важливим кроком в побудові європейської моделі інформаційної інфраструктури. Формування в Україні правової держави та громадянського суспільства безпосередньо пов'язано з проблемою створення належного механізму національної інформаційної інфраструктури. При цьому ключовим орієнтиром зовнішньої інформаційної політики України буде виступати забезпечення національного інформаційного суверенітету та інформаційної безпеки.

Вищезазначене свідчить про те, що рівень національного законодавства в частині забезпечення безпеки національної інформаційної інфраструктури на сьогоднішній день є досить низьким, адже ми перебуваємо ще на етапі законодавчого визначення базових понять та їх структурних елементів. Разом з цим, збільшення кількості наукових робіт, присвячених дослідженню даного питання, безумовно свідчить про очевидно виражену зацікавленість наукових кіл та суспільства до запровадження зарубіжного досвіду з питань формування, впровадження й забезпечення національної інформаційної інфраструктури.

Перехід до інформаційного суспільства має здійснюватися при активній ролі держави, яка бере на себе організацію

інформаційно-комунікаційної системи в публічній сфері. Саме держава розробляє цілісну політичну концепцію переходу до інформаційного суспільства, вказує на необхідні для цього програми та стратегії, а також забезпечує наявність загальних умов для розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Проте, сучасна організація роботи державних інформаційно-аналітичних систем органів публічної адміністрації характеризується своєю неузгодженістю та децентралізацією, збереженням відомчого підходу до їх створення, постійним дублюванням інформації, відсутністю єдиних стандартів, несумісністю окремих інформаційних ресурсів, складністю пошуку та доступу до окремих видів інформації тощо. Очевидно, що подібні проблеми питання на лише погіршують умови надання та отримання адміністративних послуг за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, а також негативно впливають на бізнес-процеси в Україні та за її межами.

Україна в сучасних умовах може забезпечити реформування системи національної інформаційної інфраструктури лише за умови внутрішньої та зовнішньої матеріально-технічної підтримки. Однак для цього має бути підготовлений та внесений цілий комплекс прозорих науково-вироблених та науково-обґрунтованих реформ не лише у сфері державних інформаційних ресурсів, але й у цілій правоохоронній системі, у адміністративній, податковій, соціальній сферах тощо в рамках цілісної інформаційно-телекомунікаційної системи.

Висновки

Проведений аналіз свідчить, що останнім часом спостерігається підвищення інтересу до проблематики національної інформаційної інфраструктури як з боку науковців, так і практикуючих юристів. Посилення уваги до вивчення цього питання

детерміновано глибокими трансформаційними змінами в політичній, соціально-економічній, культурній та інших сферах.

У правовій науці існують різноманітні підходи до визначення поняття «національна інформаційна інфраструктура», що дає можливість розглядати їх під різними кутами зору, вивчати та аналізувати їх особливості. Такий стан речей потребує системного підходу, що дозволить впорядкувати науковий матеріал з метою створення цілісної концепції національної інформаційної інфраструктури.

Сучасні інформаційні технології є своєрідним ключем до використання потенціалу публічної адміністрації в інтересах сталого соціально-економічного розвитку нашої країни і запобігання кризовим ситуаціям. Саме рівень інформаційно-комунікаційних технологій визначає економічний потенціал сталого розвитку держави та бізнесу, масштаби та перспективи розвитку громадянського суспільства, а також визначає роль і місце держави в глобальному суспільстві, перспективи міжнародної економічної та політичної інтеграції. Реалізовані мета і завдання цього дослідження надали можливість зробити наступні висновки.

Національну інформаційну інфраструктуру визначено як систему інформаційно-організаційних елементів, створену з метою забезпечення належного функціонування та розвитку інформаційного суспільства, до складу якої входять електронні інформаційні ресурси, автоматизовані інформаційні системи, засоби доставки інформаційних ресурсів, інституційні складові, системи забезпечення функціонування інформаційної інфраструктури та системи формування якісних кадрових ресурсів. Характерними особливостями інформаційної інфраструктури є: самостійність, автономність, системність та ієрархічність її підсистем, доступність інформації, її захищеність та

безпеку, а також динамічність оновлення інформаційно-комунікаційних технологій, як технологічної основи діяльності інформаційної інфраструктури.

У ході розвитку інформаційного суспільства першочерговою є необхідність чіткого розуміння кінцевої мети створення та функціонування національної інформаційної інфраструктури як організаційно-правової платформи діяльності органів публічної адміністрації. у випадку відсутності розуміння кінцевих цілей державної політики ефективність будь-яких інвестицій (грошових, часових, кадрових) буде знижено, що матиме негативний наслідок як на соціально-економічній ситуації в країні, так і на інвестиційному бізнес-кліматі держави.

Метою впровадження національної інформаційної інфраструктури є досягнення бажаного стану організації інформаційного простору, при якому національна інформаційна інфраструктура є невід'ємною складовою глобальної інформаційної інфраструктури. Варто зазначити, що з метою впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в систему органів публічної адміністрації та усунення існуючих недоліків державних управлінських процесів, в умовах реалізації державної політики, спрямованої на розвиток інформаційного суспільства, побудова функціонуючої національної інформаційної інфраструктури є першочерговим національним завданням, що постає перед Україною на сучасному етапі розвитку.

Категорія національної інформаційної інфраструктури є важливим об'єктом адміністративно-правового регулювання, що має стратегічний характер, адже державі слід мати програму, присвячену формуванню національної політики з метою побудови ефективного інформаційного суспільства, причому така політика сприймається не як щось типове, а як певний імператив, невиконання якого обов'язково призводить

до зниження конкурентоспроможності країни, зниження загального рівня життя населення, втрати темпів розвитку та передових економічних, торгових та технологічних позицій у міжнародних рейтингах.

Література:

1. Арістова І.В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти: монографія / за заг. ред. Бандурки О.М. Харків : Вид-во ун-ту внутр. справ, 2000. 368 с.
2. Баранов О.А. Теоретико-методологічні основи правового забезпечення інформаційної сфери України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / О.А. Баранов; НДІ інформатики і права НАПрН України, Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харків, 2015. 40 с.
3. Бачило І.Л. Информационное право : учебник. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Юрайт, 2011. 522 с.
4. Бландиньер Ж.П. Изменение основополагающих производственных и общественных парадигм. Трансформация общественного сектора в Европе (опыт стран ЕС). Российско-Европейский центр экономической политики (РЕЦЭП). М., 2012. № 1. С. 62.
5. Бондаренко О.В. Стан і перспективи розвитку національної інформаційної інфраструктури. Науковий вісник НАТУ України. 2013. Вип. 23.18. С. 260–264.
6. Демократичні засади організації і функціонування вищих органів державної влади України : монографія / Ю.Г. Барабаш, І.І. Дахова, О.П. Євсєєв, та ін.; за заг. ред. Ю.Г. Барабаша. Харків : Право, 2013. 272 с.
7. Деякі питання електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів : Постанова Кабінету Міністрів України від 08 вересня 2016 року. № 386-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/606-2016-p>
8. Жук О. Наукові положення визначення сутності категорії «інформаційна інфраструктура». Проблеми і перспективи економіки та управління. 2019. № 4. С. 52–60.
9. Зяярний О.А. Адміністративна деліктологія в інформаційній сфері: проблеми теорії та практики : дис.... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2018. 561 с.
10. Зяярний О.А. Правове забезпечення розвитку інформаційної сфери України: адміністративно-деліктний аспект : монографія. Київ : ВД «Гельветика». 2017. 700 с.

11. Ільницька У.В. Розвиток інформаційної інфраструктури як фактор реалізації європейського вектору зовнішньої політики України. Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: європейський вектор нові виклики та можливості : тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 14–16 травня 2015 року: до 50-річчя Інженерно-економічного факультету (Навчально-наукового інституту економіки і менеджменту) / Національний університет «Львівська політехніка» [та інші]. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. С. 159–160.

12. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості : аналіт. доп. / Д.В. Дубов, О.А. Ожеван, С.Л. Гнатюк. Київ : НІСД, 2010. 64 с.

13. Кінаш І.П. Зарубіжний досвід формування інформаційної інфраструктури. Сталий розвиток економіки. 2013. № 2. С. 48–50.

14. Концепція Національної програми інформатизації : Закон України від 04 лютого 1998 року № 75/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80#Text>

15. Крестовська Н.М. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести [Текст]: [підруч. для юрид. ВНЗ]. 2-ге вид., випр. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2019. 581 с.

16. Матюшенко І.Ю. Основні напрямки реалізації спільної політики ЄС в галузі досліджень і технологій при реалізації стратегії «Європа 2020». Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаїв, 2014. Випуск 2. С. 102–107.

17. Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право : навчальний посібник / За заг. ред. Р.С. Мельника. Київ : Ваіте, 2014. 376 с.

18. Михайлюк Я. Поняття адміністративних послуг та характеристика їх нормативно-правового регулювання. Юридична Україна. 2014. № 6. С. 31–35.

19. Міхровська М.С. Деякі аспекти впровадження електронного урядування в Україні на прикладі досвіду зарубіжних країн. Право і суспільство. 2016. № 2(2). С. 122–127.

20. Модельний інформаційний кодекс від 03 квітня 2008 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_i45

21. Мукомела І.В. Інформаційні ресурси та їх вплив на державно-правовий розвиток. Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2013. Вип. 26. С. 190–202.

22. Нестеренко О.В. Проблеми формування національної інформаційної інфраструктури та забезпечення її безпеки. Реєстрація, зберігання і обробка даних. 2014. Т. 12. № 2. С. 216–226.

23. НКРЗІ пропонує зміни до Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки»: Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації. URL: <https://nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=99&id=230&language=uk>

24. Олійник О.В. Структура суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки в Україні. Актуальні проблеми держави і права. 2012. Вип. 68. С. 110–117.

25. Пилипчук В.Г. Забезпечення інформаційної безпеки України: сучасні тенденції та проблеми. Запобігання новим викликам та загрозам інформаційній безпеці України: правові аспекти : матеріали наук.-практ. конф. 06 жовт. 2016 р. / Упоряд.: В.М. Фурашев. Київ : НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського», Вид-во «Політехніка», 2016. С. 24–28.

26. Повідомлення Європейської Комісії. «Європа 2020». Стратегія для розумного, сталого та всеохоплюючого зростання. URL: <http://www.minjust.gov.ua/file/31493>

27. Пожувєв В.І. Глобальне інформаційне суспільство як новий соціальний та економічний феномен XXI століття. Гуманіт. вісн. Запорізьк. держ. інженерної академії: зб. наук. пр. Запоріжжя : ЗДІА, 2013. Вип. 52. С. 5–14.

28. Попова І.А. Інформаційна інфраструктура міжрегіонального співробітництва. Економіка та право. Серія: Економіка. 2015. № 3. С. 63–69.

29. Правова доктрина України: у 5 т. Публічно-правова доктрина України / Ю.П. Битяк, Ю.Г. Барабаш, М.П. Кучерявенко та ін.; за заг. ред. Ю.П. Битяка. 864 с. Зі змісту: Баранов О.А. Концептуальні основи кодифікації інформаційного законодавства України. Харків : Право, 2013. Т. 2: Розд. 5. С. 780–806.

30. Правові основи формування та функціонування органів державної влади у контексті євроінтеграції : монографія / Ю.П. Битяк, О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань та ін.; за ред. Ю.П. Битяка, О.Г. Данильяна. Х. : Право, 2010. 384 с.

31. Приймак Ю.Ю. Розвиток електронного урядування в Україні: організація національних електронних інформаційних ресурсів. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2011. № 4. С. 126–133.

32. Приймак Ю.Ю. Національні інформаційні ресурси-джерело державних інформаційних продуктів та послуг. URL: http://academy.gov.ua/ej/ej10/doc_pdf/Priymak.pdf

33. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі

та в Організації Північноатлантичного договору: Закон України від 07.02.2019.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-viii>

34. Про запровадження Національної системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2012 року. № 386-р. URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1134-2012-%D0%BF>

35. Про Концепцію національної інформаційної політики : Постанова Верховної Ради України від 03 квітня 2003 року. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/687-15>

36. Про Національну програму інформатизації : Закон України 04 лютого 1998 року № 74/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text>

37. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки : Закон України від 09 січня 2007 року № 537-V. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/537-16>

38. Про схвалення Концепції розвитку Державної інформаційної системи реєстраційного обліку фізичних осіб та їх документування : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 року № 711-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/711-2009-p>

39. Селіванов В. До проблеми методологічного забезпечення теоретичного аналізу державотворення і правотворення в Україні. Право України. 2006. № 4. С. 21–28.

40. Сидоренко О. Інформаційні ресурси як об'єкт інформаційних правовідносин. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 4. С. 173–182.

41. Скакун О.Ф. Теорія права і держави. 4-те видання, стереотипне. Підручник. Київ : Алерта, 2021. 528 с.

42. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 року № 386-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80>

43. Стрельцов А.А. Содержание понятия «обеспечение информационной безопасности». Информационное общество. 2001. № 4. С. 10–16.

44. Твердохліб О.С. Організаційні та правові аспекти формування сучасної інформаційної інфраструктури в Україні. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. 2018. Т. 29(68), № 3. С. 11–16.

45. Цимбалюк В.С. Мас-медіа право в інформаційному суспільстві. Інформація і право. 2011. № 1. С. 30–33.

46. Чунарьова А.В. Принципи організації захисту інформації в сучасних інформаційно-комунікаційних системах і мережах. Найновітє постиження на європейска наука 2010 : VI міжнародна науч.-практ. конф. (София (Болгария), 17–25 июня 2010 г.). София : Бял ГРАД-БГ, 2010. Т. 19. С. 53–57.

47. Chornous A. Legal Regulation of Institutional Components of National Information Infrastructure of Ukraine. European political and law discourse. Vol. 6, Issue 4, 2019. 98 p.

48. Kibirige H. The information dilemma: a critical analysis of information pricing and fees controversy. Westport, Connecticut: Greenwood Press, 1983 (New Directions in Librarianship, Number 4).

49. United Nations, General Assembly, Seventieth session. (2015). Outcome document of the high-level meeting of the General Assembly on the overall review of the implementation of the outcomes of the World Summit on Information Society (A/RES/70/125). URL: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/ares70d125_en.pdf

50. Vilgushynskiy M., Chornous A. № 4/2018 Administrative and Legal Regulation of Information Relations of Public Procurements Subjects in the Economy Sphere. Baltic Journal of Economic Studies. Vol. 4, 2019. Pp. 74–81.